Ostník

Časopis Klubu kaktusářů v Ostravě

Číslo 366.
Ročník 37.
Leden 2008

Echinocereus davisii **Houghton, J.Cact.Succ.Soc.Am. 2: 466, 1931.**

Z literatury

Kakteen und andere Sukkulenten č. 2 / 2005

Mammillaria schumannii patří mezi trsovitě rostoucí druhy s bílými trny, zakončenými hnědou špičkou a na středním trnu také háčkem. V temeni se na jaře objevují růžovofialové květy o průměru 3-4 cm. Na titulním snímku je kvetoucí exemplář této poměrně choulostivé mamilárie.

Pektinátní echinocereusy jsou vždy parádní, největší zájem je však o ***Echinocereus rigidissimus*** **subsp.** ***rubispinus*** se sytě červenými trny. Objevil jej asi před 30 let Lau, který jej rozšířil pod sběratelským číslem Lau 088. Naštěstí se daří jeho výsevy i udržení v kultuře, takže na jeho naleziště v Sierra Obscura (Chihuahua, Mexiko) nejsou nadmíru pleněna ziskuchtivými sběrači. Možným důvodem je i velmi obtížný přístup na skály v kaňonu de Baborocos, kde tato nádhera roste. M. Bechtold popisuje výpravu na naleziště, během níž našli řadu dalších, zajímavých a krásných rostlin. Svědčí o tom snímky *Echinocereus polyacanthus, laui, salm-dyckianus, gentryi*, ale i *Mammillaria hertrichiana, haudeana, maycobensis,* nebo *Echeveria chihuahuensis, Yucca declinata, Agave vilmoriniana, parviflora* a několik snímků krajiny. Závěr článku korunuje snímek *Ecer. rigidissimus* subsp. *rubispinus* se sytě karmínovým květem, který má světle žlutý jícen a červenou (!) bliznu.

Od 12. ledna 2005 platí významné **změny CITES**, týkající se např. definice uměle množených rostlin. Omezení manipulace s nejpřísněji chráněnými rostlinami z přílohy č.1 platí nyní i pro uměle namnožené rostliny, vypěstované pod dozorem úřadů v zemích výskytu chráněných rostlin z jejich semen. Cílem je větší ochrana nalezišť přísně chráněných rostlin, které domorodci sbírají a prodávají. Část vypěstovaných semenáčků musí být vysazena na nalezišti mateřských rostlin proto, aby se tam zvětšovala populace chráněných rostlin. Podle odborníků přispěje tento postup podstatně více k jejich ochraně, než totální zákaz mezinárodního obchodu s nimi. Nově je do přílohy 2. zařazeno 14 druhů rodu *Hoodia*, které jsou ohroženy nadměrnou poptávkou firem vyrábějících přípravky na hubnutí. Křováci v Namibii, Botswaně a Namibii hoodie již dávno sbírají a jedí k potlačení pocitu hladu, což vyvolalo zájem různých podnikavců. Nepodařilo se zatím zjistit složky v těle hoodií, které mají tento účinek. Pro získání většího množství rostlinného materiálu se v Evropě začaly některé zahradnické firmy zabývat produkcí hoodií, především *Hoodia gordonii.* Podle CITES musí však být produkce těchto rostlin úředně sledována a nabízené rostliny musí opatřeny visačkou s údaji o místě původu. Byly také schváleny dvě výjimky z požadavků CITES, týkající se kultivarů euforbií. Z Thajska exportované roubované kristáty *Euphorbia neriifolia* a barevné mutanty *Euphorbia lactea* nemusí být vybaveny vysvědčením o původu, stejně jako se tento byrokratický předpis nově nevztahuje na importy *E. milii* z Thajska, neboť to není typ rostoucí na Madagaskaru, ale hybrida *E. milii x lophogona* (= *E*. x *lomi*). Další změny najde zájemce na internetové adrese: http://www.cites.org/eng/cop/index.shtml.

Echinocactus parryi má modrošedé, téměř kulovité tělo o průměru až 35 cm a výšce až 45 cm, se 13-21 výrazně hrbolatými žebry, na nichž jsou oválné areoly. Z nich vyrůstá 6-11 krajních, červenobílých, v mládí červených, paprsčitě do stran směřujících, tuhých trnů. Má 4 střední trny o délce 5-10 cm, odstávající od těla. Květ cca 5 cm velký vyrůstá z vlnou pokrytého temene, je zlatožlutý s červeným jícnem, pěkně voní. Roste na území poblíž hranice Texasu s Mexikem ve výškách 1200-

1400 m nad mořem na písčito-hlinitých půdách se značným podílem hrubého kamení. Letní teploty tam dosahují až 45 °C, v zimě mohou klesnout až na –10 °C. Množství vodních srážek je tam minimální, silně propustná půda obsahuje jen velmi malé množství vápníku. Bohužel, naleziště jsou téměř úplně vypleněna. V evropských sbírkách jsou nejhezčí kusy vypěstované ze semen. Výsev je však pro tvrdé osemení složitější v tom, že testu je vhodné nejprve narušit koncentrovanou kyselinou sírovou nebo 30 % peroxidem, což obojí vyžaduje mimořádnou opatrnost. Semenáčky dobře rostou ve sterilizovaném minerálním substrátu, desetileté mohou už zakvést. V létě potřebují velmi teplé stanoviště, ale současně ochranu před popálením sluncem. Zimovat při 8-10 °C.

Trichocereus arboricola (= rostoucí na stromech). Tělo tvoří výhony až 1,2 m dlouhé o průměru až 4 cm, zpočátku rostoucí vzhůru, pak poléhavé až převislé. Tmavě zelená pokožka kryje 9-15 nízkých žeber, na nichž jsou bělavé areoly s nažloutlými až nahnědlými trny o délce cca 2 cm. Květ o průměru až 15 cm vyrůstá na špici výhonu, otevírá se v noci, je cca 12 cm dlouhý a má hnědopurpurové zevní, a krémové vnitřní korunní plátky. Roste v bolivijském departmánu Tarija v údolí Rio Chillaguatas a v argentinské provincii Salta ve vlhkých subtropických lesích. Pro epifytní růst je vhodné jej pěstovat v závěsném koši, schopném unést větší váhu. Při dobré zálivce (v létě i 2-3x týdně) a přihnojení rychle roste a pravidelně kvete. V zimě snáší přísušek a pokles teploty až na 10 °C. Dobře se množí výsevem, navíc každý exemplář je samosprašný a poskytuje dobře klíčivá semena (2 snímky).

Následuje popis nově objevené ***Euphorbia godana***, která byla objevena v Džibutském pohoří Goda. Patří do sekce *Diacanthium*. Od příbuzných druhů ve skupině *Euphorbia triaculeata* se liší vláknitým kořenovým systémem, užšími výhony, kratšími trny a zlatožlutými až oranžovými cynthiemi. V evropských sbírkách se nalézá pod neplatným názvem *Euphorbia* spec. *Lavranos 13176,* nebo *Euphorbia* spec. *Lavranos & Newton 13176.* Tato nízká (30-40 cm), keřovitá euforbie upoutá jasně zelenou pokožkou s nažloutlými skvrnami, světlými až 6 mm dlouhými trny a bohatstvím nápadných květů. Pochází z nejteplejší části Afriky, kde průměrná celoroční teplota půdy je 32 °C, od listopadu do března cca 20 °C, v červenci však 41 °C. Kamenitá půda čedičového původu je silně propustná, nevelké vodní srážky se objevují v době zdejší zimy, tj. od poloviny října do poloviny března. Pěstitelské zkušenosti z Evropy nebyly dosud nikde publikovány (5 barevných snímků, mapka naleziště, kresby stonků, cyanthií aj, včetně srovnávací tabulky druhů zařazených do subsekce *Triacanthae*).

Také další článek se zabývá sukulenty a přináší popis cesty na naleziště ***Encholirium eddie-estevesii*** v centrální Brazílii. Pro kaktusáře velmi exotický název přísluší modrošedě ojíněné bromélii, pojmenované po svém objeviteli E. Estevesovi. Roste v řídkých lesích na skalnatých výstupech po celé oblasti Caatinga a Campo Cerrado. Její inflorescence („květní stvoly“) jsou až 1,2 m dlouhé, celková výška rostliny může být až 2,2 m. Článek provází čtyři snímky, zachycující rostlinu, květní stvol a krajinu.

Seriál doporučovaných rostlin tentokrát pokračuje: ***Mammillaria bombycina*** (byla popsána již r. 1910 a pro své nápadné a krásné trny s háčkem na konci je krásná i když právě nekvete. Vypěstovány byly formy se žlutými, nebo hnědými trny, či s bohatou vlnou v temeni. Pochází z mexického státu Jalisco. Vyžaduje výsluní, čistě minerální substrát, opatrnou zálivku i v létě, v zimě naprosté sucho a chladno. Trvalejší zamokření kořenů ji spolehlivě zničí); ***Coryphantha pseudoechinus*** (tělo vejčitého tvaru o výšce 10-12 cm ve stáří odnožuje a vznikají velké trsy. Velmi bohatě kvete ve dvou sezónách, v létě a na podzim. Roste na vápencových skalách

v mexickém státě Coahuila v pohoří Sierra de la Paila. Daří se v minerálním substrátu s bohatým obsahem vápna, nejlépe pod sklem na slunci, při opakované vydatné zálivce v době letní vegetace. Zimovat chladně a suše); ***Cleistocactus vulpis-cauda*** (na rozdíl od ostatních kleistokaktusů je zavěšen a visí se stromů, tenké výhony nemají trny, ale měkké vlasy. Srpkovitě prohnuté, úzké a dlouhé květy, jsou červené. Roste v bolivijské provincii Tomina. Daří se na výsluní v závěsném koši, písčitém substrátu s bohatou zálivkou v létě. Pak kvete celé léto až do pozdního podzimu. Potřebuje chladné a suché zimování); ***Ferocactus wislizeni*** (má mohutné, kulovité tělo, ve stáří se sloupovitě vytahuje. Střední trny jsou bílé až červenohnědé, jeden je plochý s velkým háčkem, dlouhý až 15 cm. Krajní trny většinou světlé, štětinaté. Kvetou až velké, staré kusy, v poměru k tělu je květ drobný. Výsluní, minerální substrát, v létě vydatnější zálivka, v zimě naprosté sucho při 12-15 ℃. Množí se výsevem); ***Euphorbia horrida*** (v domovině – Kapská provincie v Jižní Africe - dorůstá výšky až 1 m, ve sbírkách je podstatně menší. Kulovité tělo s úzkými žebry a tmavě zelenou pokožkou připomíná kaktus. Ke množení je třeba mít samčí a samičí rostlinu. Upřednostňuje minerální substrát s příměsí hlíny, výsluní, bohatší zálivku v létě. Teplota v zimě nemá klesnout pod 12 ℃. Množí se ze semen); ***Begonia venosa*** (roste v suchých oblastech Brazílie. Zahradnické nabídky je znají pod názvem „sloní ucho“. Listy před vysycháním chrání na povrchu papírovité šupinky a jemná plst šedé barvy. Roste v písčitých půdách na plném slunci a hodně teplém místě. Potřebuje pravidelnou zálivku, v zimě ale jen velmi slabou, chladné místo. Množí se hlavně řízky).

Netradičně končí toto číslo receptem na přípravu „ohnivé vody“ pro milovníka kaktusů. Uvádím recept jen pro zajímavost, není to však nabádání k jeho přípravě ! Smícháme 6 ccl tequily, 2 ccl grenadýny, 3 ccl citronové šťávy, 3 ccl šťávy v placky opuncie a 3 ccl grepfruitové šťávy se spoustou ledových kostek. Dobře promícháme, nalijeme do nízkých číší, které přizdobíme kouskem citronu a máty. Doufám jen, že složitost přípravy tohoto nápoje odradí většinu zájemců o exotický zážitek.

MUDr. Vladimír Plesník

Drobničky

♣ *Mammillaria magnimamma* roste v Mexico City na 2000 let starém lávovém poli, které patří ke chráněnému území (Pedregal de San Angel). Skupina botaniků-ekologů po dva roky sledovala populace této mamilárie na dvou lokalitách. Jedna byla narušena nedávným požárem, druhá nikoliv. Podíl vyklíčených semen je v přírodních podmínkách jen velmi malý (menší než 1 %), navíc malé semenáčky z velké části uhynou. Průměrně měla jedna mateřská rostlina cca 42 semenáčků-potomků, většina rostlin však měla počet potomků mnohem menší. Na druhé, ohněm nepoškozené lokalitě pozorovali mnohem vyšší reprodukci potomstva této mamilárie. Ukázalo se, že opakované až pravidelné vypalování porostu vede ke značnému poklesu populace rostlin. V současnosti našli na ploše jednoho hektaru chráněného území asi 600 rostlin, což při srovnání se stavem v roce 1954 je zřetelný úbytek.

♣ Zejména obchodníci s rostlinami poukazují na nesmyslnost zařazení rodu *Hoodia* do ochranářských opatření CITES. Odvolávají se při tom na to, že jihoafričtí křováci z místního kmene San, stěží budou tato opatření respektovat. Používají

hoodie již po staletí jako léčivé rostliny a jako účinný preparát k potlačení hladu. Zprávy cestovatelů, kteří navštívili křováky, o této jejich zvyklosti, upoutaly pozornost velkých amerických farmaceutických firem. Větří možnost obrovských zisků při výrobě přípravků na hubnutí a snaží se co nejrychleji objevit příslušné účinné látky v materiálu hoodií a pokusit se o jejich umělou výrobu. Zatím však shání co nejvíce rostlinného materiálu. Největší riziko pro výskyt hoodií ve volné přírodě představují nezodpovědní podnikatelé, kteří načerno z hoodií vyrábějí „pilulky na hubnutí“.

MUDr. Vladimír Plesník

Recenze nových publikací

Vánoce jsou za námi a mnozí dostali i nějakou tu publikaci. Nejinak tomu bylo i u mě, a tak bych rád čtenáře seznámil s dalšími „novinkami“, které lze sehnat i na našem trhu. Jelikož moje poslední cesta vedla do oblasti rovníkové Afriky, tak jako první představím knihu zabývající se rostlinami právě této oblasti.

Field Guide to Acacias of East Africa
Najma Dharani
Struik, 2006, ISBN: 9781770071742, anglicky, 200 stran, formát 14,8x21 cm, měkká vazba, cena: 20 EUR + poštovné

Recenzovaná kniha je vyčerpávající a přehledný průvodce sloužící k identifikaci všech 62 druhů akácií, které rostou v oblasti východní Afriky (konkrétně na území Keni, Tanzanie a Ugandy). Každý taxon je popsán a nafocen, je zde detailně popsána každá část stromu, jeho využití i použití např. v domorodé medicíně a samozřejmostí je distribuční mapka. Stromy jsou nafoceny jako celek, dále je zde detail kůry, květů a trnů.

Gladiolus in Tropical Africa
Peter Goldblatt
Timber Press, 2003, ISBN: 0881923338, anglicky, 338 stran, cena: 28 EUR + poštovné

Gladioly patří mezi značně rozsáhlou oblast rostlin, které jsou hojně využívány v okrasném zahradnictví. Přesto botanické druhy rostoucí v centrální Africe jsou trochu mimo oblast zájmu pěstitelů. Kniha je uceleným přehledem asi jedné třetiny (82 druhů) ze všech mečíků planě rostoucích v rovníkové Africe. Kniha shrnuje posledních 5 let polních výzkumů autora a pomáhá objasnit mnohdy složitou identifikaci jednotlivých položek, etymologii názvů, synonymii, morfologii a anatomii a také původní výskyt. Kniha je bohatě ilustrována (41 celoplošných kreseb), doplněno je 61 náčrtků a 85 distribučních mapek.

The Protea Book
Lewis Matthews
Briza Publications, 2002, ISBN: 0881925535, anglicky, 184 stran, formát 18x26 cm, měkká vazba, cena: 35 USD + poštovné

Proteaceae je velmi rozsáhlá a bohatá čeleď různorodých rostlin. Jednotliví zástupci se výrazně liší jak stavbou těla tak i květem, což tato kniha skvěle dokumentuje. Jsou zde zmapováni nejvýznamnější zástupci jižní polokoule, od giganticky obrovských jihoafrických proteí až po „pavoučí“ druhy z Austrálie nebo Nového Zélandu. V publikaci se dozvíte základní informace o pěstování a množení, ochraně i úpravě těchto krásných rostlin. Kniha obsahuje 286 barevných fotografií.

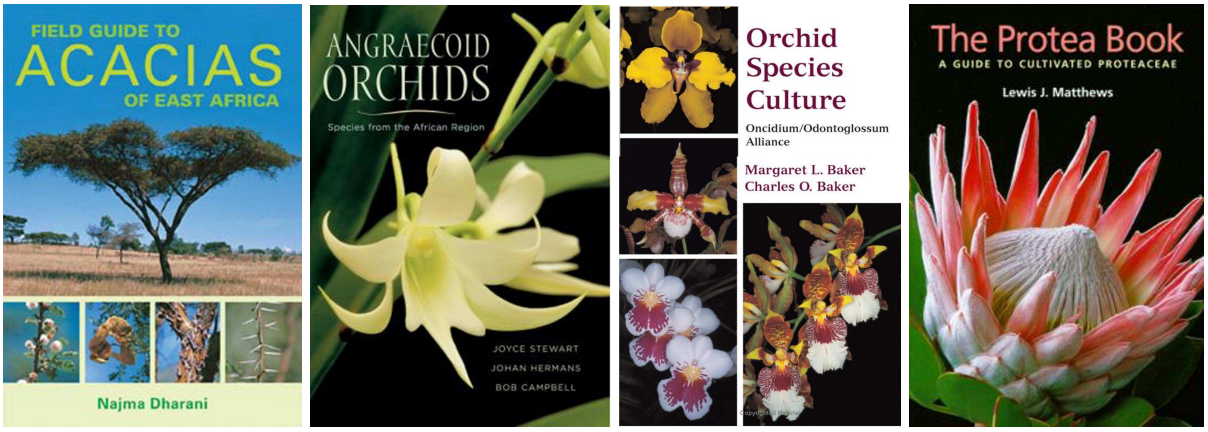

Angraecoid Orchids
Joyce Stewart
Briza Publications, 2007, ISBN: 0881927880, anglicky, 432 stran, formát 18,8x26 cm, tvrdá vazba, cena: 70 USD + poštovné

S těmito orchidejemi jsem se rovněž setkal v centrální Africe. Zmiňované orchideje jsou ceněny zejména pro své zvláštní květy a význačný habitus. Začátek knihy pojednává o objevitelských cestách botaniků, kteří od konce 18 století tyto orchideje začali objevovat, dále nechybí kapitoly o ekologii, rozšíření a ochraně. Hlavní část knihy je věnována popisům jednotlivých rostlin a je rozdělena do čtyř kapitol. První dvě se věnují velkému rodu *Angraecum* a dalším, menším rodům kmene *Angraecinae*. Další dvě kapitoly jsou zaměřeny na kmen *Aerangidinae* a zejména na rod *Aerangis*. Popisy rostlin vznikly na základě mnoholetých pozorování orchidejí ve volné přírodě a studiu v herbářích. Nechybí precizní ekologické informace, údaje o výskytu a nadmořské výšce, době květu a další informace nezbytné pro úspěšné pěstování. Doplněno je množství barevných fotografií rostlin jak z přírody tak i kultury (290 foto) a také je zde 59 kreseb detailů rostlin.

Orchid Species Culture
Margaret L. Baker, Charles O. Baker
Timber Press, 2006, ISBN: 0881927759, anglicky, 992 stran, formát 18,8x26 cm, tvrdá vazba, cena: 80 USD + poštovné

Nato „nejobsáhlejší“ publikace je zaměřena na 88 rodů z okruhu Oncidium/Odontoglossum. Prvních 15 stran je stručným seznámením se základními pojmy. Stěžejní oblast, cca 900 stran obsahuje popisy a informace k jednotlivým značně populárním rodům jako *Ada, Brassia, Cyrtochilum, Odontoglossum, Oncidium, Psychopsis, Rodriguezia, Rossioglossum, Trichopilia* a dalším. Závěr publikace se věnuje problematice pěstování, prevenci před škůdci a chorobami a chemické ochraně rostlin. V knize najdeme 290 barevných fotografií a 59 kreseb.

Roman Štarha

Pod Jižním křížem – 9.

poznámky z velkého vandru po Argentině (2.1.2007 – 14.2.2007)

Po lokalitách *Gymnocalycium bicolor*

Ráno 18.1. se probouzíme mezi palmami, nedaleko je vidět pěkné, sluníčkem ozářené skály, tak se jdeme poohlédnout po okolí, co zde v této nádherné přírodě roste. Kromě velkých palem nacházíme zajímavé cibuloviny s dlouhými stvoly, které jsou před rozkvětem. Z kaktusů se na skalách vyskytuje *Echinopsis leucantha* a *Gymnocalycium moserianum intertextum.* Ještě nemáme ani sbalené věci a přijíždí místní policie, která nás kontroluje a zjišťuje co zde děláme. Asi to je důsledek nočního štěkání psů z nedalekého ranče, kdo by si nechal potulovat bez povolení po svém pozemku cizí vetřelce. Kontrola proběhla bez problému. Když zjistili, že balíme a pokračujeme v cestě za poznáním krás argentinské přírody, ochotně nám poradili, kde jsou v blízkém okolí pěkná místa. Vyjíždíme z boční cesty směr sever, na hlavní tah ze Salsacate na La Higuera. Po pár kilometrech nás staví opět policajti, běžná silniční kontrola, kterých jsme zde zažili několik. Shodou okolností je to náš „starý známý“, který nás kontroloval už ráno, s úsměvem kývne rukou ať pokračujeme dále v cestě. Kontroly na cestách jsou předem označené, takže vždy víte co vás čeká. Většina těchto kontrol je v blízkosti větších hraničních měst mezi provinciemi nebo nějakých strategických míst.

V městečku La Higuera je nádherný růžový kostel, zastavujeme za městem a jdeme se podívat opět na *Gymnocalycium intertextum*, označované dříve jako sp. Hig. Dále pokračujeme na Cruz del Eje, ale ještě předtím zastavujeme u Villa de Soto, abychom se podívali na *Gymnocalycium stellatum* a *schickendantzii*. Společně zde rostou mezi poměrně hustými trnitými keři např. *Echinopsis leucantha*, *Acanthocalycium klimpelianus* (*peitscherianum*), *Cleistocactus baumannii*, *Opuntia ficus-indica, salmiana, salagria* nebo *Harrisia pomanensis*. Konečně přijíždíme ke známé přehradě u Cruz del Eje, přecházíme most přes řeku pod přehradou, prodíráme se hustými keři, kde hledáme *Gymnocalycium bicolor*, který roste spíše na skalnatějších výstupcích. Jarda zde byl před 15 léty v době, kdy byla tato lokalita vypálená. Dnes rostou na temeni rostlin nové odnože. Společně zde roste velká dominující *Stetsonia coryne,* ze sukulentů opět kvetoucí keříky *Jatropha excisa*. Nadmořská výšky se zde pohybuje kolem 500 metrů nad mořem a teploty se na teploměru vyšplhaly až na čtyřicítku. Jedeme se podívat na hráz, odkud je nádherná vyhlídka na celou plochu přehrady. Břeh na protější straně přehrady je téměř v nedohlednu, zato s překrásným panoramatickým

Gymnocalycium bicolor, lokalita Cuchi Coral, Cordoba, 822 m.n.m. (18.1.2007)

řez květem *Gymnocalycium bicolor*

pohledem na okolí pohoří a jeho odrazem na hladině. Vyjíždíme na další lokality kaktusů, zastavujeme asi 2 km za El Quilpo, kde nacházíme *Gymnocalycium bicolor* (*valnicekianum*). Zde se už tradičně vyskytují s opunciemi také *Stetsonia coryne*, *Cleistocactus baumannii* či *Gymnocalycium stellatum* s hnědou pokožkou. Jezdíme po lokalitách *Gymnocalycium bicolor*, ale kytky jsou na všech nalezištích téměř stejné. Najednou zjišťujeme, že jsme se na kopečcích nějak zamotali, vjeli jsme do velké vápenky a nemohli jsme z ní vyjet ven, všechny cesty se točily nějak dokola. Nakonec vidíme na ručně psané tabuli směr La Falda a tak vyrážíme. Na cestě potkáváme terénní auto a jeho řidič nám potvrzuje, že jedeme dobře na La Falda. Bohužel místo 70 km jsme najeli po náročných prašných cestách o polovinu více a stále jsme nebyli v cíli.

Cleistocactus baumannii

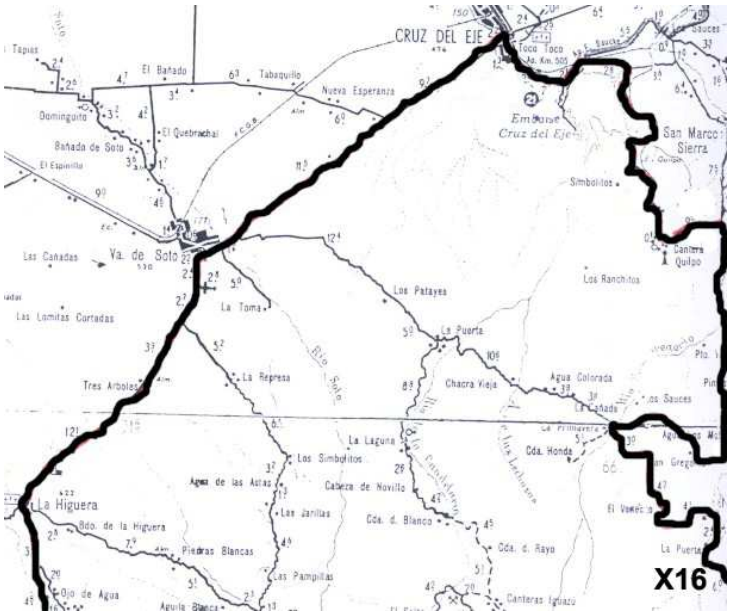

Asi 40 km před městem je malé vesnice s pěkným mostem přes řeku a krásnou přírodou. Je večer a tak se ptáme u malého domku po noclehu. Přichází o hůlce se belhající „kouzelný dědeček“ a nechává nás po vysvětlení přespat na svém pozemku u řeky. Toto pěkné místečko je za brankou u řeky na opačné straně jeho domku, najednou děda odložil hůlku, svižně přeskočil branku jako mladý srnec nám šel otevřít bránu. Ani nechtěl nic zaplatit ze slibem, že brána bude ráno otevřená. Po celodenních vedrech jsme se všichni pěkně okoupali a uvařili tradiční polévku. Než se úplně setmí, přijíždějí další tři nocležníci, tentokráte na koních a staví si nedaleko od nás velký stan. Jelikož se v dáli začalo blýskat, postavili jsme stany a kochali jsme se pohledem na poletující světlušky. Ještě dlouho do noci jsme diskutovali o celodenních zážitcích.

A jde se na parrillo – grilované maso

Po několika dnech kdy nepršelo, byla nad ránem zase pěkná bouřka. Ještě že jsme postavili stany. Prakticky celé dopoledně 19.1. intenzivně prší. Balíme mokré stany a vyrážíme za dalším dobrodružstvím. Jak večer kulhající dědeček slíbil, tak splnil, brána byla ráno otevřená. Vyrážíme směrem na La Falda, avšak ještě asi 12 km před městem zastavujeme u Bacho del Fungo ve výšce 1151 m.n.m. Martin a Tom se obětovali pro vědu a v poměrně silném dešti se šli podívat na zdejší lokalitu *Gymnocalycium monvillei*. Před La Falda zastavujeme ještě na jedné lokalitě, ale pak raději zajíždíme do města nakoupit a dát si nějaký dobrý oběd.

Nahoře: *Gymnocalycium bruchii* a dole: *Gymnocalycium mostii* u El Rosario (19.1.2007)

La Falda je větší město se spoustou obchodů, jsme zde na oběd příliš brzy, procházíme obchody, kromě potravin nakupujeme i nějaké suvenýry a dokonce jsme sehnali další podrobné mapy ACA, na které se všude ptáme. Po 12 hodině vstupujeme do pěkné restaurace, která nám byla místními obyvateli doporučena. Hned od vchodu nás doprovází číšník až ke stolu. Už po cestě jsme si všimli plné stoly zeleninových, ovocných a dalších příloh, tyto si může každý vzít k objednanému jídlu kolik chce. Dle bohatého jídelníčku lístku si každý může vybrat jakékoliv grilované maso, na které jsme se už dlouho těšili. Přece jenom je to něco jiného, než sáčkové polévky. Na objednávání jídla byl specialista Jarda, o tom by se dala napsat celá kapitola, snad někdy příště. Martin si objednal biftek a my ostatní jsme si všichni objednali tzv. parrillo. Je to několik druhů grilovaného masa, něco jako u nás zabijačka. Postupně přinášeli několik chodů - kousek za kouskem, jeden chutnější než druhý. Zmíněné přílohy byly v ceně obědu. Když servírka přinesla Martinovi biftek, slušně ze zeptala jestli je dost grilovaný nebo jestli jej chce více opéci. Když řekl, že by mohl být více propečený, s úsměvem jej odnáší k další úpravě. Vypadá to, že jsme se všichni až přejedli. Na závěr přichází majitel podniku a ptá se jestli jsme spokojeni a jestli ještě něco nepotřebujeme. Bohužel to už není kam dávat, takže platíme a vyrážíme na další cestu směr La Cumbre.

Gymnocalycium monvillei nad Tio Mayo (19.1.2007)

Během obědu přestalo pršet a dokonce vysvitlo sluníčko. Na kolmých skalnatých stěnách u El Rosario, přímo u cesty roste *Gymnocalycium mostii*, *monvillei* a *Notocactus submammulosus*. Na další zastávce 2 km nad El Rosario roste kromě jiného *Gymnocalycium bruchii*, ale také velké *Gymn. mostii,* dorůstající průměru až 25 cm. Zastavujeme na Tio Mayo a konečně musíme vysušit stany a

spacáky. Obětuji se a zůstávám u věcí, abych je občas obrátil, zkoumám rostliny jen v blízkém okolí. Kluci odchází na poměrně prudký kopec, co kdyby tam rostlo něco nového, vždyť přece za dalším kamenem už musí konečně něco zajímavého být. Martin až někde nahoře narazil na varana, který byl prý asi 1,30 m velký. Asi se oba lekli, ale Martin jej pohotově stačil ještě vyfotit, než varan s velkým rámusem odběhnul. Dost dobrý zážitek. Po půl hodince je na plném slunci vše suché, balíme abychom stihli do večera ještě nějakou lokalitu. To už se však blíží večer.

Erythrina crista-galli, nádherně červeně kvetoucí stromy v městečku Capella del Monte (20.1.2007)

Zajíždíme v městečku Capella del Monte do kempu, kde si za mírný poplatek 5 peso za osobu můžeme postavit stany a využít všech nabízených hygienických potřeb. Je to tady známé navštěvované výletní místo s mnoha možnostmi ubytování. I zde v kempu rozbalujeme svoji kuchyň a vaříme polévku ze sáčku. S přidáním brambor, mrkve, cibule a další zeleniny se to dá i sníst. Nad kempem roste spoustu zajímavých rostlin, vyskytuje se zde např. *Gymnocalycium valnicekianum, stellatum, capillense, monvillei, Lobivia aurea* nebo *Trichocereus candicans*. Čtyři druhy gymen na jednom stanovišti je asi našim rekordem, nikde jinde jich tolik pohromadě nerostlo.

V noci začal foukat silný vítr, sousedům v kempu poboural stany a odnesl nějaké hadry ze šňůry. Nám se nic nestalo. Ráno zajíždíme do městečka na nákup proviantu, rostou zde nádherné stromy s červenými velkými květy - *Erythrina crista-galli.* Na náměstíčku stojí pěkný kostel Antonina de Paduánského, děláme pár snímků ze všech stran i zevnitř. Nakonec vyrážíme kolem přehrady na další lokalitu směrem na Aqua Blanca a dále na Quebrada de la Luna.

Lumír Král

Delonix

V minulém článku o stromech rovníkové Afriky jsem se zmínil o zajímavých rostlinách patřících do čeledi *Fabaceae* – o stromech rodu ***Delonix***, se kterými jsem se setkal při putování po Africe. V následujícím článku se pokusím seznámit čtenáře poněkud blíže s těmito úchvatnými dřevinami. Článek je také upoutávkou na únorovou přednášku o Madagaskaru (Ivoš Žídek), tedy o zemi, kde valná většina těchto stromů roste.

Rod *Delonix* Raf. byl popsán ve Fl. Tellur. 2:92 (1836). V současnosti zahrnuje devět madagaskarských druhů a dva druhy kontinentální. I taxony, které původně pocházejí z Madagaskaru, můžeme potkat v mnoha tropických a subtropických oblastech světa, kde jsou pěstovány jako okrasné dřeviny, nezřídka i zplaňují. V některých zemích je dokonce *Delonix* hodnocen jako invazní druh (např. Austrálie, Havajské ostrovy, Florida a ostrovy Karibského moře). *Delonix* patří do převážně tropické čeledi *Caesalpiniaceae*, česky sapanovité. Někdy je s touto celou čeledí řazen do příbuzné čeledi *Fabaceae* (bobovité), což je patrně správnější.

Delonix regia s červenými květy

Nejznámějším je patrně ***Delonix regia*** (Bojer ex Hook.) Raf., což je opadavý strom, 6–8 m vysoký. Koruna je široce deštníkovitá, listy střídavé, 2x zpeřené, 20–50 cm dlouhé, jednotlivé lístky eliptické, zhruba 1 cm dlouhé. Květy velmi nápadné (zpravidla odstíny červené, ale existuje i forma alba), velké, až 15 cm v průměru, 5četné, jeden korunní lístek je většinou částečně bílý nebo žlutý. Plodem je až 70 cm

dlouhý lusk. Roste zpravidla v nadm. výškách do 500 m, na Madagaskaru v provinciích Antsiranana, Mahajanga. Dalším zástupcem madagaskarských druhů je žlutě kvetoucí ***D. floribunda*** (Baill.) Capuron, popsaný roku 1968, rostoucí v provincii Toliara (Andohahela, Tsimanampetsotsa). Tento delonix je patrně „nejsukulentnějším" zástupcem. Jedná se o vyloženě pachykaulní, 3-12 m vysoký strom. Květy jsou otočeny vzhůru, jsou jasně kanárkově žluté a mají významně zřetelné tyčinky s prášníky. Bývá často zaměňován s níže zmiňovanými druhy. Velmi blízký je ***D. boiviniana*** (Baill.) Capuron, taktéž popsaný v 1968, rostoucí v provinciích Antsiranana, Mahajanga a Toliara. Je to rovněž světle žlutě až bílo-žlutě kvetoucí strom. Listy jsou oválnější a širší. K taxonu ***D. brachycarpa*** (R. Vig.) Capuron celkem chybí informace, kromě toho, že má růst v Bemaraha, Tsingy de Namoroka. Také další zástupce, ***D. decaryi*** (R. Vig.) Capuron, popsaný v Adansonii v roce 1968, roste v oblasti Tsimanampetsotsa, ale další informace jsou strohé. Listem je významně podobný D. boiviniana. Dva nověji popsané taxony ***D. leucantha*** (R. Vig.) Du Puy, Phillipson & R. Rabev. a ***D. pumila*** Du Puy, Phillipson & R. Rabev, opublikované v Kew Bull. 50(3): 461-466 (1995) rostou v provincii Toliara, v oblasti Bemaraha, Tsingy de Namoroka a jsou známé z pár lokalit. Přesto jsou tyto stromky v nabídce několika zahraničních firem. Rostliny jsou nevelké vzrůstem (do 2-3 m), mají ztloustlý kmínek a jsou tedy lákadlem pro bonsajáře. Květy jsou žluté až téměř bílé. ***Delonix tomentosa*** (R. Vig.) Capuron roste v provinciích Antsiranana (Ankarana plato, Boina) a to opět asi na pěti oddělených místech. Rovněž i poslední zástupce – ***D. velutina*** Capuron - roste na asi 3-4 lokalitách v provincii Antsiranana (Ankarana).

Delonix boiviniana

Delonix elata

Z kontinentální Afriky známe rovněž ***Delonix elata*** (L.)Gamble, který je rozšířen v téměř celé Africe a dále ***Delonix baccal*** (Chiov.)Baker, který je zahrnut v červené knize a roste na velmi omezeném území Etiopie, Keni a Somálska.

Literatura:

Du Puy, D. J., a kol.: The Leguminosae of Madagaskar (2002).
Du Puy, D. J., P. B. Phillipson & R. Rabevohitra.: The genus Delonix *Kew Bulletin* 50(3): 445—475 (1995).

Roman Štarha

In memoriam – Emil Lukašík

(26.12.1920 - 9.12.2007)

Čtrnáct dnů před Vánočními svátky nás zastihla smutná zpráva, že naše řady opustil dlouholetý člen Klubu kaktusářů v Ostravě pan Emil Lukašík ve věku nedožitých 87 let. Během svého života prošel několika pracovišti, dlouhé roky než odešel do důchodu, pracoval jako vedoucí oddělení práce a mzdy v závodě 7 - doprava ve Vítkovických železárnách. Více byl však známý jako dopisovatel do sportovní rubriky v ostravských novinách. Pracoval jako předseda krajské sekce kopané a byl patnáct let členem předsednictva Ústřední sekce kopané při ČSTV. Jak ve Vítkovických železárnách, tak na sportovním poli získal za svou práci mnoho vyznamenání a diplomů.

O kaktusy se začal zajímat poměrně pozdě a to díky př. Hrabovskému, který byl nejen zdatným pěstitelem, ale i nadšeným propagátorem kaktusů. Od roku 1965 pěstoval pan Lukašík kaktusy v předokenním skleníčku a na balkóně tehdejšího bytu v Ostravě – Porubě. V této době se stává členem ZO Poruba, kde úspěšně pracoval několik let ve výboru a podílel se na i vydávání tehdejšího porubského kaktusářského Zpravodaje. Po přestěhování do Petřvaldu se stává roku 1969 členem v ZO Ostravě, kde je to z důvodu dojíždění výhodnější. V Petřvaldě si postavil pěkný skleník o rozměru 3x10 m. Toto „vítězství“ bylo však jen dočasné, zakrátko budoval nové pařeniště a fóliovník. Velkou oporu v rozvíjení svého koníčka měl pan Lukašík ve své manželce. Když jej nečekaně opustila, prodal rodinný domek i kaktusy a odstěhoval se k rodině své dcery do Ostravy – Muglimova. Zde začal budovat novou sbírku kaktusů za pomoci zetě Jirky Hovězáka, do kterého vkládal velké naděje svého pokračovatele. Postavili nové velké skleníky a vybudovali pěknou ucelenou sbírku kaktusů, především gymen. Bohužel těžká nemoc si nevybírá a tak pan Lukašík zůstal na své kaktusy sám. Aby všem nesnázím nebyl konec, přišla další pohroma v roce 1997 v podobě povodní, kde značnou část sbírky odnesla voda. To by však nebyl Emil Lukašík, aby se nechal jen tak odradit. Kdo tuto sbírku znal, ví že je to byla jedna nejkrásnější a největší sbírka gymnokalycií v širokém okolí. Bude jen velmi málo vzácných druhů a variet gymen, které v jeho sbírce chyběli. Však také skleník byl cílem návštěvy gymnofilů při jejich celostátních setkáních v Ostravě nebo na Pobeskydí. Uznáním neskrblily ani takové kapacity jako Dr. Schütz, p. Boszing, Moser, Strigl, Piltz, Till, Papsch (viz foto), Amerhauser, Neuhuber, Procházka a další. Na zimu všechny rostliny stěhoval do domu, kde měly vyhrazenou místnost. V posledních letech však ze zdravotních důvodů počet rostlin velmi omezil, ale o kaktusářské dění se stále zajímal. Žádaná se stala jeho „Synonymie rodu Gymnocalycium“ z roku 1999, ale i články o gymnech, které vycházely na pokračování v Ostníku. Oceněním jeho dlouholeté práce je popis gymnokalycia k jeho osmdesátinám, které nese jeho jméno – *Gymnocalycium lukasikii* Halda & Kupčák 2000. Bohaté životní zkušenosti a znalost i zákulisí lidských osudů vedla pana Lukašíka k objektivnímu posuzování mezilidských vztahů a pěstitelských výsledků. Jeho velká obětavost a smysl pro kvalitní práci si získala mezi kaktusáři velké ocenění. Odešel skromný člověk, který měl rád lidi a přírodu. Ostravští kaktusáři na něj nikdy nezapomenou.

Čest jeho památce !

Z naší činnosti

Poslední přenáška v roce 2007 proběhla dne 3.12. Takzvaná „Mikulášská“ je vždy spojena s bohatou tombolou, stalo se tak i letos. Děkujeme všem přátelům, kteří přinesli spoustu rostlinek a obdarovali tak své kamarády. Dříve než jsme přistoupili k hlavnímu programu dne, kterou zajistil Ing. Odehnal z Brna, proběhla velká diskuze o nově připravovaném zákonu (tzv. CITES), který připravují naší zákonodárci a který značně zpřísňuje dosavadní zákony. Prakticky každý pěstitel kaktusů musí prokázat původ rostlin, takže pokud nemáte schované všechny účtenky za nákup kaktusů, můžete být pokutováni vysokou pokutou. Počkejme si však na další zprávy, jak celé jednání o návrhu nového zákona dopadne. Pak už se slova ujal náš prezident Společnosti pan Josef Odehnal, aby nám ukázal obrázky ze svých cest po parcích jihozápadu USA. Kromě nádherných přírodních scenérií jsme viděli i mnoho skvělých snímků kaktusů, které tam rostou. Z těchto oblastí známe spoustu rostlinek, které za jistých podmínek mohou přežívat u nás zimování bez topení jako echinocereusy, sklerokaktusy, pediokaktusy, opuncie apod. Vypravěčské umění přednášejícího všechny upoutalo tak, že se přednáška značně protáhla. Závěr patřil tradiční bohaté tombole, na kterou se všichni těšili a losování skončilo až po půl deváté. Děkujeme přednášejícímu za skvělý večer a našim pěstitelům za kytičky věnované do tomboly.

Informace

--- V únoru proběhne výroční schůze (členové výboru nechť si připraví výroční zprávy) a **přednáška pana Ivoše Žídka – Madagaskar 2007**. Na další měsíce se už domlouvají velice pěkné přednášky cestovatelů, kteří v loňském roce procestovali některé zajímavé lokality a povykládají své zážitky z cest. Můžeme se těšit např. na pana Barčáka – Venezuela 2007, Chvastka – Argentina 2007, Wandzika – Peru 2007, Langera – Čína 2007 a další až po prázdninách.

--- Ing. Vladimír Skoumal nás informoval, že z pracovní zaneprázdněnosti, kdy bude denně dojíždět do Olomouce, nemůže dále vykonávat funkci distributora časopisů. Proto hledáme nového spolehlivého člena, který by se této funkce ujal. Máte-li nějaký vhodný typ, informujte předsedu Klubu.

--- Schůzky pěstitelů kaktusů a jiných sukulentů s promítáním obrázků a přednáškou se konají **každé první pondělí v měsíci** (mimo letních prázdnin) po 17. hodině, ve **Stanici přírodovědců v Ostravě-Porubě** (Čkalova ulice, u zimního stadionu). Z provozních důvodů se posouvá začátek schůzky o čtvrt hodinky později, za což se všem omlouváme. Přijďte mezi nás.

--- Internetové stránky Frýdeckého Klubu kaktusářů lze najít na adrese: **www.kaktus.kuduk.cz**

--- Internetové stránky Pavla Kloudy z Poruby: **www.pavko.cz/cz**

--- Internetové stránky našeho Klubu: **http://www.gardening.cz/kko**

--- Internetový fotoalbum Lumíra Krále, kde jsou i kaktusy: **www.kaktus.rajce.net**

--- Informace týkající se činnosti Klubu kaktusářů v Ostravě i příspěvky do Ostníku zasílejte na adresu předsedy: **lumir.kral@seznam.cz**

OBSAH – LEDEN 2008

Z literatury	2	Delonix	13
Drobničky	4	In memoriam – Emil Lukašík	15
Recenze nových publikací	5	Z naší činnosti	16
Pod Jižním křížem – 9.	7	Informace	16

Adresy autorů:

Král Lumír, O. Synka 1815, 708 00 Ostrava – Poruba, tel.: 723 274 571, nové číslo mobilu 605058070
MUDr. Plesník Vladimír, Nezvalovo nám. 846, 708 00 Ostrava – Poruba, tel.: 596 910 790.
Štarha Roman, e-mail: starha@tiscali.cz

OSTNÍK

Vydavatel: Klub kaktusářů v Ostravě, leden 2008
Šéfredaktor: Lumír Král, O. Synka 1815, 708 00 Ostrava – Poruba, tel.: 723274571, nové 605058070.
Objednávky a distribuce: Ing. Skoumal Vladimír, M.Bayera 6038, 708 00 O.-Poruba, tel: 596951955.